

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

*Актуальні питання становлення та розвитку
Нової української школи*

Регіональна освітня програма

**підвищення кваліфікації вчителів початкових класів
та заступників директорів закладів загальної середньої освіти
з навчально-виховної роботи в початкових класах**

за темою

**«Особливості організації освітнього процесу у 1-му класі
в умовах упровадження нового
Державного стандарту початкової освіти»**

Автори–укладачі:

*Гезей О.М., ст. викладач кафедри
методики дошкільної та початкової
освіти*

*Ротфорт Д.В., ст. викладач кафедри
методики дошкільної та початкової
освіти, канд. пед. наук*

Рецензенти:

*Холтобіна О.У., доцент кафедри
початкової, дошкільної та
професійної освіти ХНПУ
ім. Г.С. Сковороди, канд. пед. наук
Карпенко О.Г., директор Харківської
загальноосвітньої школи № 33
Харківської міської ради
Харківської області*

Обговорено і затверджено
на засіданні кафедри методики дошкільної
та початкової освіти № 9 від 03.04.2019
Завідувач кафедри
_____ М.В. Коченгіна

**Харків
2019**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Курикулум	7
Навчально-тематичний план.....	9
Анотації навчальних модулів	11
Модуль 1. Сучасний вчитель як провідник змін	11
1.1. Концепція Нової української школи. Головні компоненти Нової української школи	11
1.2. Нові професійні ролі й завдання сучасного вчителя в контексті концепції Нової української школи	11
1.3. Особливості розвитку дітей 6-7- річного віку. Особливості психічних і пізнавальних процесів.....	12
1.4. Інформаційні технології в роботі вчителів початкових класів Нової української школи	12
Модуль II. Зміст початкової освіти у вимірі сьогодення	13
2.1. Принципи Державного стандарту початкової освіти.....	13
2.2. Зміст освіти: освітні галузі. Типова освітня програма. Освітня програма закладу освіти. Календарне планування	13
2.3. Планування на тиждень. Планування на день.....	13
Модуль III. Організація ефективного і безпечного освітнього середовища	14
3.1. Роль учителя у формуванні психологічно безпечного середовища.....	14
3.2. Встановлення правил	15
3.3. Практика ранкових зустрічей.....	15
3.4. Фізичне середовище. Навчальні центри/освітні осередки та їх організація	15
3.5. Участь дітей в організації освітнього середовища. Соціальна інклюзія. Діти з особливими освітніми потребами	16
Модуль IV. Інтеграція: діяльнісний і тематичний підходи	16
4.1. Інтегроване навчання. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання. Тематичне планування	16
Поняття інтегрованого навчання.	16
4.2. Діяльнісний підхід. Стратегії розвитку критичного мислення	16
Модуль V. Особливості викладання навчальних предметів інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	17
5.1. Навчання грамоти: читання, письмо, креативне письмо	17
5.2. Математика: маніпуляції з предметами, задачі.....	17
5.3. Інтегрований курс «Я досліджую світ»: дослідження, соціальні навички	17
5.4. Кооперативне навчання у формуванні соціальних навичок	18
Модуль VI. Гра по-новому навчання по- іншому з LEGO.....	18
6.1. Погляд в майбутнє крізь призму педагогіки гри.....	18
6.2. Освітній потенціал гри з LEGO	19
6.3. Методика компетентнісного навчання «Шість цеглинок»	19
6.4. Проектна діяльність	19
Модуль VII. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів	20
7.1. Мета і завдання оцінювання в сучасній школі. Формувальне оцінювання	20

7.2. Спостереження і ведення записів	20
7.3. Вербальне оцінювання. Відстеження індивідуальних досягнень учнів. Контрольно-оцінювальна діяльність	20
7.4. Технологія портфоліо	21
Модуль VIII. Педагогіка партнерства: сутність, основні принципи	21
8.1. Педагогіка партнерства. Основні форми співпраці з батьками.....	21
8.2. Залучення батьків до освітнього процесу: батьки як помічники вчителя.....	22
Модуль IX. Основи інклюзивної освіти.....	22
9.1. Інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами.....	22
9.2. Механізми надання додаткової підтримки	23
9.3. Особливості роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку в умовах ЗЗСО	23
Модуль X. Конструктор навчальної програми.....	23
10.1. Державний стандарт початкової освіти як основа конструювання навчальної програми	24
10.2. Конструктор навчальної програми.....	24
10.3. Календарне планування	24
Модуль XI. Діагностико-аналітичний	25
11.1. Настановне заняття	25
11.2. Підсумкова конференція. Рефлексія	25
Література.....	26

Пояснювальна записка

Регіональну освітню програму підвищення кваліфікації вчителів початкових класів та заступників директорів закладів загальної середньої освіти з навчально-виховної роботи в початкових класах за темою «Особливості організації освітнього процесу у 1-му класі в умовах упровадження нового Державного стандарту початкової освіти» розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», на засадах Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», наказу МОН України від 15.01.2018 № 36 «Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти».

Актуальність полягає в необхідності підготовки вчителя Нової української школи до реалізації освітньої політики держави шляхом опанування новітніми практиками, технологіями, методиками, формами, методами професійної діяльності на засадах інноваційних освітніх підходів з урахуванням потреб педагогів, держави та глобалізованого світу.

У Концепції Нової української школи визначено **соціальне замовлення**: компетенізація освіти шляхом реалізації компетентнісного підходу, орієнтація її на результат у формі розвинутих ключових компетентностей учнів, структури їхніх знань, поглядів, ціннісних орієнтирів, успішної самореалізації в професії і житті, формування особистості, патріота, інноватора, здатного конкурувати на ринку праці, розвивати економіку, навчатися неперервно впродовж життя.

У компонентній формулі нової школи провідне місце відводиться вчителям нової формації, які перебувають в авангарді суспільних та освітніх перетворень, успішних, умотивованих, компетентних, які є агентами сучасних змін. Такі вчителі виконують в освітньому процесі ролі наставника, фасилітатора, консультанта, менеджера, мають академічну свободу, володіють навичками випереджувального проектного менеджменту (планування й організації навчання, розроблення навчально-методичного забезпечення, оцінювання та ін.), самостійно й творчо здобувають інформацію, організують дитиноцентрований процес. Отже, закладають надійне підґрунтя для навчання впродовж життя з метою особистісної реалізації. Нова місія педагога розглядається в контексті європейського професіоналізму із збереженням кращих ментальних українських характеристик, європейського виміру педагогічних якостей.

Переосмислення соціальної і професійної місії вчителя Нової української школи **актуалізує необхідність підготовки фахівців**, адаптованих до сучасних соціокультурних умов, здатних творчо працювати, приймаючи нестандартні рішення в ситуаціях ринкової конкуренції, уникаючи стереотипізації і шаблонів, засвоювати нові

професійні ролі і функції, забезпечувати випереджувальність розвитку країни, реалізовувати освітні проекти національного масштабу, витримувати конкуренцію на європейському і світовому ринку освітніх послуг тощо.

Підвищення кваліфікації учителів початкових класів відбувається у формі спецкурсу-тренінгу, **метою** якого є розвиток базових компетентностей педагогів (професійно-педагогічної, соціально-громадянської, загальнокультурної, мовно-комунікативної, психолого-фасилітативної, підприємницької та інформаційно-цифрової) щодо оновлення, доповнення, розширення, розвитку теоретичних і практичних знань, умінь і компетентностей вчителів 1-х класів в умовах реалізації завдань Державного стандарту початкової освіти відповідно до основних напрямів державної освітньої політики, запитів громадянського суспільства, установ і закладів освіти, потреб споживачів освітніх послуг.

Виходячи з мети, **завданнями** спецкурсу-тренінгу визначено:

удосконалення нормативно-правової, психологічної, комунікативної, інформаційної, лідерської компетентностей педагогів;

задоволення потреб фахівців в отриманні теоретичних знань щодо методологічних і психолого-педагогічних основ організації освітнього процесу, здійснення педагогічної діяльності в умовах упровадження Державного стандарту початкової освіти: інтегрованого та кооперативного навчання, тематичного планування, основ формувального підходу до оцінювання навчальних досягнень учнів;

підвищення рівня професійних компетентностей щодо здійснення самоаналізу і самооцінки власного досвіду; формування оптимального стилю соціального партнерства та розподіленого лідерства; підтримки життєвого оптимізму, розвитку самостійності учнів, моделювання інноваційного та сприятливого для дитини освітнього середовища; забезпечення якості початкової освіти, мотивування педагогів на результативну роботу та реалізацію концепції педагогіки партнерства;

удосконалення здатності педагогів щодо розв'язання нових завдань реформування освіти, володіння аналітичними, прогностичними, проєктивними та рефлексивними навичками.

Очікувані результати:

Знання і розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти взагалі, початкової зокрема;
- соціально-правових основ, законодавчих актів у сфері початкової освіти;
- особливостей процесів викладання і навчання молодших школярів;
- основних механізмів функціонування і реалізації компетентнісної парадигми навчання;

- способів реалізації інтеграційного підходу в навчанні молодших школярів;

- концепції інклюзивної освіти.

Розвинені вміння:

- організувати педагогічну діяльність на компетентних засадах (прогнозування, проектування, оцінювання тощо);

- конструювати та реалізувати сучасні програми навчання молодших школярів із використанням різноманітних методів, форм і технологій;

- діагностувати освітній процес і складати індивідуальні освітні маршрути для становлення учня як особистості, громадянина, інноватора;

- керувати проектною діяльністю школярів;

- організувати культуромовне освітньо-розвивальне середовище;

- проектувати власну програму професійно-особистісного зростання.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- дитиноцентризм, цінність особистості;

- готовність до змін, гнучкість, постійний професійний розвиток;

- компетентнісний (діяльнісний) підхід у навчання;

- просування демократичних цінностей (повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність);

- рефлексія власної професійної практики.

Освітня програма з підвищення кваліфікації учителів початкових класів та заступників директорів закладів загальної середньої освіти з навчально-виховної роботи в початкових класах за темою «Особливості організації освітнього процесу у 1-му класі в умовах упровадження нового Державного стандарту початкової освіти» складається з 11-ти навчальних модулів (всього 60 год).

Навчально-тематичним планом передбачено різні форми занять, визначено теоретичну та практичну частину підготовки, що дає можливість оперативно враховувати професійні запити й потреби слухачів, а також напрацьовувати та презентувати авторські творчі продукти педагогів (проектів, технологічних портфоліо, навчально-методичних розробок).

По закінченню навчання видається сертифікат.

Курикулум

№ з/п	Зміст навчальних модулів	К-сть аудиторних годин
Модуль 1.	Сучасний вчитель як провідник змін	10
1.1.	Концепція Нової української школи. Головні компоненти Нової української школи	2
1.2.	Нові професійні ролі і завдання сучасного вчителя в контексті концепції Нової української школи	2
1.3.	Особливості розвитку дітей 6-7- річного віку. Особливості психічних і пізнавальних процесів	4
1.4.	Інформаційні технології у роботі вчителів початкових класів Нової української школи	2
Модуль II.	Зміст початкової освіти у вимірі сьогодення	18
2.1.	Принципи Державного стандарту початкової освіти	2
2.2.	Зміст освіти: освітні галузі. Типова освітня програма. Освітня програма закладу освіти. Календарне планування	8
2.3.	Планування на тиждень. Планування на день	8
Модуль III.	Організація ефективного і безпечного освітнього середовища	5
3.1.	Роль учителя у формуванні психологічно безпечного середовища	1
3.2.	Встановлення правил	1
3.3.	Практика ранкових зустрічей	1
3.4.	Фізичне середовище. Навчальні центри/освітні осередки та їх організація	1
3.5.	Участь дітей у організації освітнього середовища. Соціальна інклюзія. Діти з особливими освітніми потребами	1
Модуль IV.	Інтеграція: діяльнісний і тематичний підходи	4
4.1.	Інтегроване навчання. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання. Тематичне планування	2
4.2.	Діяльнісний підхід. Стратегії розвитку критичного мислення	2
Модуль V.	Особливості викладання навчальних предметів інтегрованого курсу «Я досліджую світ»	4
5.1.	Навчання грамоти: читання, письмо, креативне письмо	1
5.2.	Математика: маніпуляції з предметами, задачі	1
5.3.	Інтегрований курс «Я досліджую світ»: дослідження, соціальні навички	1
5.4.	Кооперативне навчання у формуванні соціальних навичок	1
Модуль VI.	Гра по-новому навчання по- іншому з LEGO	4
6.1.	Погляд у майбутнє крізь призму педагогіки гри	1
6.2.	Освітній потенціал гри з LEGO	1
6.3.	Методика компетентнісного навчання «Шість цеглинок»	1
6.4.	Проектна діяльність	1

Модуль VII.	Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів	4
7.1.	Мета і завдання оцінювання в сучасній школі. Формувальне оцінювання	1
7.2.	Спостереження і ведення записів	1
7.3.	Вербальне оцінювання. Відстеження індивідуальних досягнень учнів. Контрольно-оцінювальна діяльність	1
7.4.	Технологія портфоліо	1
Модуль VIII.	Педагогіка партнерства: сутність, основні принципи	2
8.1.	Педагогіка партнерства. Основні шляхи співпраці з батьками	1
8.2.	Залучення батьків до освітнього процесу: батьки як помічники вчителя	1
Модуль IX.	Основи інклюзивної освіти	4
9.1.	Інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами	1
9.2.	Механізми надання додаткової підтримки	1
9.3.	Особливості роботи в умовах ЗЗСО з дітьми, які мають різні порушення психофізичного розвитку	2
Модуль X.	Конструктор навчальної програми	3
10.1.	Державний стандарт початкової освіти як основа конструювання навчальної програми	1
10.2.	Конструктор навчальної програми	1
10.3.	Календарне планування	1
Модуль XI.	Діагностико-аналітичний	2
11.1.	Настановне заняття	1
11.2.	Підсумкова конференція. Рефлексія	1
Усього		60

Навчально-тематичний план

№ з/п	Зміст навчальних модулів	Форми проведення навчальних занять			К-сть год
		Лекц зан.	Практ зан.	Трен. зан.	
Модуль 1. Сучасний вчитель як провідник змін		4	1	5	10
1.1.	Концепція Нової української школи. Головні компоненти Нової української школи	2			2
1.2.	Нові професійні ролі й завдання сучасного вчителя в контексті концепції Нової української школи	1	1		2
1.3.	Особливості розвитку дітей 6-7- річного віку. Особливості психічних і пізнавальних процесів	1		3	4
1.4.	Інформаційні технології в роботі вчителів початкових класів Нової української школи			2	2
Модуль II. Зміст початкової освіти у вимірі сьогодення		2	16		18
2.1.	Принципи Державного стандарту початкової освіти	1	1		2
2.2.	Зміст освіти: освітні галузі. Типова освітня програма. Освітня програма закладу освіти. Календарне планування	1	7		8
2.3.	Планування на тиждень. Планування на день		8		8
Модуль III. Організація ефективного і безпечного освітнього середовища				5	5
3.1.	Роль учителя у формуванні психологічно безпечного середовища			1	1
3.2.	Встановлення правил			1	1
3.3.	Практика ранкових зустрічей			1	1
3.4.	Фізичне середовище. Навчальні центри/освітні осередки та їх організація			1	1
3.5.	Участь дітей у організації освітнього середовища. Соціальна інклюзія. Діти з особливими освітніми потребами			1	1
Модуль IV. Інтеграція: діяльнісний і тематичний підходи		2	1	1	4
4.1.	Інтегроване навчання. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання. Тематичне планування	1		1	2
4.2.	Діяльнісний підхід. Стратегії розвитку критичного мислення	1	1		2
Модуль V. Особливості навчальних предметів інтегрованого курсу «Я досліджую світ»			4		4
5.1.	Навчання грамоти: читання, письмо, креативне письмо		1		1

5.2.	Математика: маніпуляції з предметами, задачі		1		1
5.3.	Інтегрований курс «Я досліджую світ»: дослідження, соціальні навички		1		1
5.4.	Кооперативне навчання у формуванні соціальних навичок		1		1
Модуль VI. Гра по-новому навчання по- іншому з LEGO		2	1	1	4
6.1.	Погляд у майбутнє крізь призму педагогіки гри	1			1
6.2.	Освітній потенціал гри з LEGO	1			1
6.3.	Методика компетентнісного навчання «Шість цеглинок»			1	1
6.4.	Проектна діяльність		1		1
Модуль VII. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів		1	2	1	4
7.1.	Мета і завдання оцінювання в сучасній школі. Формувальне оцінювання	1			1
7.2.	Спостереження і ведення записів		1		1
7.3.	Вербальне оцінювання. Відстеження індивідуальних досягнень учнів. Контрольно-оцінювальна діяльність			1	1
7.4.	Технологія портфоліо		1		1
Модуль VIII. Педагогіка партнерства: сутність, основні принципи			1	1	2
8.1.	Педагогіка партнерства. Основні форми співпраці з батьками		1		1
8.2.	Залучення батьків до освітнього процесу: батьки як помічники вчителя			1	1
Модуль IX. Основи інклюзивної освіти		1	1	2	4
9.1.	Інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами	1			1
9.2.	Механізми надання додаткової підтримки		1		1
9.3.	Особливості роботи в умовах ЗЗСО з дітьми, які мають порушення психофізичного розвитку			2	2
Модуль X. Конструктор навчальної програми		1	2		3
10.1	Державний стандарт початкової освіти як основа конструювання навчальної програми	1			1
10.2	Конструктор навчальної програми		1		1
10.3	Календарне планування		1		1
Модуль XI. Діагностико-аналітичний			2		2
11.1	Настановне заняття		1		1
11.2	Підсумкова конференція. Рефлексія		1		1
Усього		13	31	16	60

Анотації до навчальних модулів

Модуль 1. Сучасний вчитель як провідник змін

1.1. Концепція Нової української школи. Головні компоненти Нової української школи

Виклики, що стоять перед початковою школою. Концепція Нової української школи. Чинники якісної початкової освіти. Мета і головні компоненти концепції. Компетентнісний підхід, ключові компетентності, педагогіка партнерства, особливості організації освітнього простору.

Державний стандарт початкової освіти. Принципи стандарту, цільові групи, циклічність. Наскрізні вміння. Базовий навчальний план. Освітні галузі (мета, змістові лінії, загальні цілі). Типова освітня програма. Освітня програма закладу освіти. Конструктор освітньої програми.

Нові професійні ролі і завдання сучасного вчителя в контексті Концепції Нової української школи.

1.2. Нові професійні ролі і завдання сучасного вчителя в контексті концепції Нової української школи

Створення умов для професійного та особистісного зростання учителя, здатного до ефективної інноваційної діяльності в умовах запровадження Концепції «Нова українська школа».

Професійна діяльність і особистість педагога. Сутність і функції педагогічної діяльності в умовах запровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти. Професійно зумовлені вимоги до особистості вчителя на сучасному етапі.

Подолання професійних стереотипів педагога. Нові ролі вчителя: фасилітатор, тьютор, коуч, інтерпретатор. Роль педагога у забезпеченні розвитку особистості дитини та її самореалізації в сучасному соціумі.

Інноваційні напрями роботи методичних об'єднань у Новій українській школі.

Узагальнення досвіду вчителів Нової української школи та його використання в процесі професійного розвитку педагогів.

1.3. Особливості розвитку дітей 6-7- річного віку. Особливості психічних і пізнавальних процесів

Характеристики дітей «покоління Z».

Особливості психічних і пізнавальних процесів дітей 6-7-річного віку: процес сприйняття, пізнавальні процеси (увага, пам'ять, уява, мислення), зір (феномен дзеркальних рухів). Особливості розвитку дрібної моторики.

Етапи та умови розвитку пізнавальних інтересів дитини 6-7-річного віку. Особливості розвитку дитини під час організації навчання.

Формування нового статусу «Я – школяр». Зміна соціальної ситуації розвитку дитини.

Особливості організації роботи з дітьми «покоління Z».

1.4. Інформаційні технології у роботі вчителів початкових класів Нової української школи

Специфіка процесу дистанційного навчання. Педагогічні, дидактичні, психологічні та інші особливості організації онлайн освіти.

Реалізація дистанційного навчання: програмне, системотехнічне та навчально-методичне забезпечення.

Онлайн навчання. Ресурсне забезпечення: онлайн-школи, MOOC (масові відкриті онлайн курси), технології мобільного навчання та ін.

Проблеми створення та пошуку якісного навчального контенту.

Методи та технології організації онлайн-навчання. Вебінари. Онлайн трансляції. Сайти, блоги, соціальні мережі та інші онлайн сервіси для організації навчальної та методичної діяльності.

Методика використання електронних ресурсів для підготовки вчителів початкових класів до реалізації Концепції «Нова українська школа».

Робота з навчальним середовищем на платформі ЕдЕра.

Самостійна робота вчителів з електронними ресурсами «Нової української школи».

Модуль II. Зміст початкової освіти у вимірі сьогодення

2.1. Принципи Державного стандарту початкової освіти

Державний стандарт початкової загальної освіти. Структура: загальна частина, вимоги до обов'язкових результати навчання та компетентностей здобувачів початкової освіти, загальний обсяг навчального навантаження, форми оцінювання та державної атестації.

Принципи стандарту (презумпція талановитості дитини, цінність дитинства, радість пізнання, розвиток особистості, здоров'я, безпека). Наскрізні вміння.

Цільові групи (учителі початкових класів, адміністрація закладів освіти, органи управління освітою, батьки), циклічність.

Освітні галузі (мета, загальні цілі). Базовий навчальний план.

2.2. Зміст освіти: освітні галузі. Типова освітня програма. Освітня програма закладу освіти. Календарне планування

Державний стандарт початкової загальної освіти та Типова освітня програма як основа конструювання освітньої програми.

Особливості конструювання освітніх програм: обов'язкове врахування змісту предмета відповідно до очікуваних результатів, визначених стандартом, довільна, але логічна послідовність викладання навчального матеріалу, наявність додаткових компонентів змісту, розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання, враховуючи конкретні умови роботи.

Базовий навчальний план. Освітня програма закладу освіти. Особливості календарного планування.

Вправління в конструюванні фрагментів освітньої програми.

2.3. Планування на тиждень. Планування на день

Інтегроване навчання: тематичний та діяльнісний підходи. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання.

Види міжпредметної інтеграції: створення інтегрованих курсів; розроблення нових форм уроків, упровадження навчальних проектів, організація тематичних днів та тижнів.

Планування навчальних видів діяльності для досягнення очікуваних результатів в освітніх галузях (мовно-літературна, математична, природнича, інформативна, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична, мистецька тощо).

Тематичне планування (на тиждень, на день). Особливості

планування тематичного навчання: визначання теми, створення інтелект-карти, методичне опрацювання інтелект-карти (визначення предмету, програмових завдань, вправ чи завдань для учнів, необхідних ресурсів).

Практичні вправи щодо проектування тематичних тижнів, тематичних днів.

Модуль III. Організація ефективного і безпечного освітнього середовища

3.1. Роль учителя у формуванні психологічно безпечного середовища

Основні положення теорії розвитку дитини (Е. Еріксон, Ж. Піаже, Л. Виготський, та ін.).

Організація освітнього середовища щодо сприяння створенню умов для заохочення самовизначення дітей, розвитку їхніх спроможностей, забезпечення можливості дітям здійснювати вибір у класі, приймати самостійні рішення, усвідомлюючи при цьому їх наслідки.

Психологічна безпека, небезпеки, ризики та загрози, їх характеристики. Завдання та зміст роботи педагога щодо створення психологічно безпечного освітнього середовища.

Види та типи психологічної взаємодії. Роль педагогічного спілкування в навчання та вихованні молодших школярів. Встановлення контакту в різних ситуаціях спілкування. Відпрацювання навичок розуміння себе та інших, взаємин між людьми. Актуалізація процесу самопізнання й самоактуалізації.

Особистісна орієнтація співрозмовників. Рівність психологічних позицій співрозмовників. Проникнення у світ почуттів і переживань співрозмовника. Нестандартні прийоми спілкування.

Забезпечення права вибору. Формування спільних цінностей.

Роль учителя у формуванні психологічно безпечного середовища.

3.2. Встановлення правил

Необхідність встановлення правил – для забезпечення людей, для захисту їх індивідуальних прав і свобод, регламентації відповідної поведінки.

Вироблення правил дітьми спільно з вчителем. Врахування правил, які пропонуються дітьми.

Функції правил: регулювання потрібної поведінки, розвиток самостійності, відповідальності, співпраці в групі дітей.

3.3. Практика ранкових зустрічей

Ранкова зустріч як передумова організації групової роботи. Мета та завдання ранкових зустрічей – створення спільноти, соціалізація особистості дитини; забезпечення позитивного емоційного настрою в класі; розвиток комінукативних умінь учнів; формування демократичних цінностей та поведінки у молодших школярів.

Структура ранкової зустрічі: привітання, обмін інформацією, ігри, групова діяльність, повідомлення класу, щоденні новини, «крісло автора» тощо. Створення спільних правил.

3.4. Фізичне середовище. Навчальні центри/освітні осередки та їх організація

Структурні компоненти освітнього середовища за Г. Ковальовим: фізичне оточення – шкільне приміщення, класна кімната, їх дизайн; людський фактор – добір учнів, наповнюваність класів та груп, їх вплив на соціальну поведінку, особливості й успішність учнів, якість підготовки вчителів; програма навчання – новаторський характер змісту програм навчання, технології, стиль і методи навчання, форми навчальної діяльності, характер контролю.

Фізичне освітнє середовище за В. Ясвіним «система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні».

Фізичне середовище (навчальні центри/освітні осередки). Наповнення навчальних центрів. Дизайн та естетика освітнього середовища. Відповідність меблів росту дітей, освітленість класної кімнати, дотримання вимог щодо складання розкладу занять тощо. Участь дітей в організації освітнього середовища.

Ефективний план уроку (таймменеджмент, чіткі та зрозумілі інструкції, паузи для мозку та тіла, зміна видів діяльності).

3.5. Участь дітей в організації освітнього середовища. Соціальна інклюзія. Діти з особливими освітніми потребами

Значення участі дітей в організації середовища класу.

Роль учителя у заохоченні дітей брати участь у прийнятті рішень щодо того, де розмістити навчальні матеріали, як оформити клас, визначенні відповідальних за ту чи іншу роботу.

Участь дітей в організації освітнього середовища: розвішування табличок з назвами навчальних центрів чи навчальних матеріалів, складання розкладу робіт, відмічання у календарі днів народжень, догляд за кімнатними рослинами, упорядкування матеріалів у навчальних центрах тощо.

Підбір матеріалів, які допоможуть дітям сприйняти багатоманітність та соціальну інклюзію: фотографії, мистецькі роботи, постери, книги, оголошення тощо.

Відповідність освітнього середовища потребам дітей з особливими освітніми потребами.

Модуль IV. Інтеграція: діяльнісний і тематичний підходи

4.1. Інтегроване навчання. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання. Тематичне планування

Поняття інтегрованого навчання.

Розвиток інтегрованого навчання в освіті України. Актуальність інтеграції у початковій школі. Тенденції поширення інтегрованого навчання у країнах світу. Види інтеграції: інтеграція змісту (міжпредметна, внутрішньопредметна), інтеграція навичок. Можливі одиниці зрощення. Підстави інтегрування: тематична, проблемна, концептуальна, теоретична. Ознаки інтегрованих уроків. Переваги інтегрованого навчання.

Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання. Тематичне планування.

Планування навчальних видів діяльності для досягнення очікуваних результатів в освітніх галузях (мовно-літературна, математична, природнича, інформативна, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична, мистецька тощо)

4.2. Діяльнісний підхід. Стратегії розвитку критичного мислення

Методична система «Розвиток критичного мислення» (Джінні Стіл, Курт Мередіт, Чарльз Темпл, Олена Пометун).

Причини обмеженості мислення.

Ключові елементи критичного мислення: уміння мислити, відповідальність, формулювання самостійних суджень, самокорекція уваги та чуйності до контексту.

Операції мислення. Таксономія Б.Блума. Когнітивні (мисленнєві) процеси і способи вимірювання рівня знань.

Структура уроку критичного мислення (виклик, осмислення, рефлексія).

Стратегії розвитку критичного мислення на різних етапах уроку.

Модуль V. Особливості викладання навчальних предметів інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

5.1. Навчання грамоти: читання, письмо, креативне письмо

Навчання грамоти як складова мовно-літературної освітньої галузі. Мета та завдання навчання грамоти.

Методики навчання грамоти: Гл. Домана, М. Зайцева, Н. Жукової, М. Монтесорі, В. Едігея, І. Федоренка.

Основні методи навчання грамоти – аналітико-синтетичний, метод цілих слів. Система вправ щодо розвитку технічної та смислової складових навички читання. Методика «Щоденні 5 для читання і письма».

Можливості інтеграції у викладанні різних навчальних предметів.

5.2. Математика: маніпуляції з предметами, задачі

Мета, загальні результати освітньої математичної галузі.

Методики навчання математики: С. Скворцова, О. Онопрієнко, О. Гісь.

Сучасні підходи до формування математичної компетентності: маніпуляції з предметами для розв'язування навчальних і практичних задач; дослідження ситуацій і виокремлення проблеми, моделювання процесів і ситуацій, розробка стратегій; критична оцінка даних, процесів і результатів.

Методика «Щоденні 3 для математики»: математика для себе, математичне письмо, математика разом.

Навчально-методичне забезпечення навчання математики.

Можливості інтеграції у викладанні різних навчальних предметів.

5.3. Інтегрований курс «Я досліджую світ»:

дослідження, соціальні навички

Реалізація в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» змісту освітніх

галузей Державного стандарту початкової загальної освіти: «Природничої», «Технологічної», «Соціальної і здоров'язбережувальної», «Громадянської та історичної» із залученням змісту інших освітніх галузей: «Мовно-літературної», «Математичної», «Мистецької».

Мета інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Методичні основи навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»: Н.Бібік, О.Тагліна, Т.Гілберг.

Формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду: спостереження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зав'язків тощо.

5.4. Кооперативне навчання у формуванні соціальних навичок

Кооперативна (групова) навчальна діяльність як форма організації навчання в малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою. Можливість поєднання кооперативної форми навчання з традиційними формами та методами навчання, застосовуватися на різних етапах навчання

Співпраця (кооперація) – спільна діяльність з метою досягнення загальних цілей та формування соціальних навичок молодших школярів.

Переваги кооперативного навчання: вищий рівень досягнень і більша продуктивність; переважання турботливих, чуйних взаємин; міцніше психологічне здоров'я дітей, соціальна компетентність і взаємота самоповага.

Технології кооперативного навчання: навчаємося разом, ротаційні(змінні) трійки, два-чотири-всі разом, карусель, акваріум тощо.

Практичні вправи щодо проектування навчальної діяльності на кооперативних засадах.

Модуль VI. Гра по-новому, навчання по-іншому з LEGO

6.1. Погляд в майбутнє крізь призму педагогіки гри

Філософське тлумачення поняття «гра».

Ігрові технології одна як форма навчання молодших школярів. Теорія ігор, роль, структура та значення гри для виховання і навчання дітей у працях Ж. Паже, Л. Виготського, О. Леонтьєва, Д. Ельконіна.

Функції гри в житті дитини. Роль гри в розвитку індивідуальних здібностей молодших школярів: інтелектуальної сфери, наочно-образного та логічного мислення, творчості, фантазії та уяви. Взаємозв'язок

діяльності і гри.

Класифікація дидактичних ігор.

Методика проведення гри (вимоги до проведення, правила гри).

Ігрові проблемні ситуації. Предметні ігри.

Різновиди дизайну ігрового простору для учнів початкової школи: ігрові кімнати «Планета дитячих мрій», «Кідерландія» тощо.

Моделювання ігрового простору.

6.2. Освітній потенціал гри з LEGO

Освітній потенціал гри з LEGO: розвиток внутрішнього потенціалу кожної дитини, формування її цілісного світогляду, збагачення ігрового досвіду засобами конструктора LEGO®, розвиток креативного підходу до створення конструкцій та вміння здобувати знання в сучасному потоці інформації, сприяти успішній самореалізації в умовах майбутнього дорослого життя.

Освітні завдання гри з LEGO: розвивати емоційну чутливість та сприймання, заохочувати до обстеження та аналізування властивостей предметів навколишнього світу, спонукати обмірковувати задуми ігрових споруд, залучати до налагодження взаємодії та діалогу з однолітками, формувати естетичні смаки.

Показники успіху: виявляє прагнення до пізнання навколишнього світу, планує свою діяльність, вдало поєднує різні види продуктивної діяльності, висловлює свої думки, переживання від спільної діяльності.

Види конструктора LEGO®: DUPLO® і SYSTEM.

6.3. Методика компетентнісного навчання «Шість цеглинок»

Варіанти гри: розвивальні ігри з LEGO®, творчі (сюжетно-рольові, театралізовані, конструкторсько-будівельні, вільні ігри).

Використання методики компетентнісного навчання «Шість цеглинок» при вивченні предметів у початковій школі: математики: (розмір, колір, форма, нумерація чисел першого десятка, склад числа, додавання та віднімання, переставна властивість додавання, схематичне моделювання сюжетних задач, вимірювання тощо) навчання грамоти (розвиток комунікативних умінь, розвиток зв'язного мовлення, збагачення словникового запасу, моделювання речень, створення складових моделей слів); Я досліджую світ (конструювання, формування дослідницьких умінь).

6.4. Проектна діяльність

Теоретична основа методу проектів у працях Дж. Дьюї, У. Кілпатріка, С. Шацького, В. Шульгіна, А. Макаренка.

Сутність методу проектів. Переваги та недоліки методу проектів. Обмеження у використанні методу проектів. Класифікація освітніх проектів. Основні вимоги до використання методу проектів.

Етапи роботи над проектом. Методи пошуку інформації. Правила роботи над проектом у групі. Основні проблеми дитячих проектів.

Параметри оцінки проектних робіт. Компоненти оцінки.

Роль педагога на різних етапах роботи над проектом.

Проектування навчального проекту педагогом.

Модуль VII. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів

7.1. Мета і завдання оцінювання в сучасній школі. Формувальне оцінювання

Сучасні підходи до педагогічного оцінювання.

Психолого-педагогічні аспекти оцінювання. Класифікація видів педагогічного оцінювання. Функції оцінювання.

Підходи до оцінювання на засадах педагогіки партнерства. Формувальне та підсумкове оцінювання. Мета та основні принципи формувального оцінювання.

Стратегії формувального оцінювання: визначення навчальних потреб учнів; моніторинг процесу; перевірка володіння знаннями і навичками; контроль розуміння; формування навичок самооцінювання і рефлексії.

Компоненти формувального оцінювання.

Культура оцінювальної діяльності педагога.

7.2. Спостереження і ведення записів

Технології формувального оцінювання. Спостереження і ведення записів.

Спостереження як важлива складова у процесі постійного процесу оцінювання. Джерела для оцінювання прогресу дітей у школі: записи спостережень у класі, записи життєвих випадків, портфоліо зі зразками дитячих робіт, опитувальники батьків та інтерв'ю з батьками. Спостереження за розвитком дитини як можливість індивідуалізації навчання.

Проектування оцінних суджень педагога. Розробка свідоцтва успішності першокласника.

7.3. Вербальне оцінювання. Відстеження індивідуальних досягнень учнів. Контрольно-оцінювальна діяльність

Ціннісний аспект оцінювання.

Алгоритм оцінного судження вчителя чи учнів.

Типологія оцінних суджень деструктивного типу обмежувального типу підтримуючого типу розвивального типу.

Цілепокладання, розробка критеріїв, зворотній зв'язок, само-та взаємооцінювання.

Діяльність педагога щодо формування самооцінки. Свобода та мотивація в процесі оцінювання.

Контрольно-оцінювальна діяльність педагога: об'єкти контролю - складники предметних компетентностей, основні функції контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів, критерії оцінювання, предмети контролю оцінювальної діяльності.

Культура оцінювальної діяльності педагога.

7.4. Технологія портфоліо

Портфоліо – перелік або збірка виконаних робіт і напрацювань певної особи або компанії.

Учнівське портфоліо – колекція робіт і результатів, яка демонструє зусилля учня, його прогрес і досягнення в освітньому процесі за певний період навчання.

Педагогічні цілі створення портфоліо у початковій школі.

Основні характеристики учнівських портфоліо.

Види учнівських портфоліо: досягнень, розвитку, теми, проектної діяльності.

Орієнтовна структура портфоліо. Схема організації роботи над укладанням портфоліо.

Індивідуальна траєкторія розвитку учня.

Модуль VIII. Педагогіка партнерства: сутність, основні принципи

8.1. Педагогіка партнерства. Основні шляхи співпраці з батьками

Педагогіки партнерства. Основні принципи: повага до особистості, доброзичливість і позитивне ставлення, довіра у відносинах, стосунках, діалог – взаємодія – взаємоповага, розподілене лідерство, принципи соціального партнерства. Основа педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками.

Висвітлення питання взаємодії педагогів та сім'ї у працях Я. Корчака, А. Макаренка В. Сухомлинського, М. Стельмаховича.

Завдання школи щодо організації співпраці з батьками. Модель родинного виховання. Основні шляхи співпраці з батьками. Форми спілкування: формальне й неформальне спілкування. Залучення батьків до

освітнього процесу: батьки як помічники вчителя.

Причини, що викликають утруднення під час спілкування дорослих та дітей.

Консультування батьків: методичне та психологічне.

8.2. Залучення батьків до освітнього процесу: батьки як помічники вчителя

Прогресивний педагогічний досвід співпраці школи та сім'ї (Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинський, О. Захаренко). Актуальність залучення батьків до освітнього процесу.

Нормативна база співпраці школи та сім'ї. Форми співпраці з батьками.

Основні шляхи співпраці: формальне й неформальне спілкування.

Переваги співпраці вчителя і батьків: отримання від батьків додаткової інформації про дітей, надання батьками допомоги в організації освітнього середовища, виготовленні навчальних матеріалів, проведенні окремих навчальних занять – екскурсії, проектна діяльність.

Особливості організації роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Психологічні аспекти проектування соціального статусу та характеру взаємин в поведінку та розвиток дитини: тенденції, факти, досвід.

Актуальне методичне забезпечення, корисні інформаційні ресурси з теми.

Модуль ІХ. Основи інклюзивної освіти

9.1. Інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами

Міжнародні стандарти в галузі прав людини.

Дослідженням проблеми залучення дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх установах у працях В. Бондар, А. Колупаєва, Т. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко.

Динаміка народження дітей із порушеннями в розвитку.

Нормативні акти України у сфері освіти та з питань інвалідів (щодо реалізації права на освіту). Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти в Україні. Інклюзія як основа модернізації освітньої галузі.

Реалізація прав на освіту дітей з обмеженими можливостями здоров'я як одне з найважливіших завдань державної політики в галузі корекційної освіти.

Основні поняття: інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами.

9.2. Механізми надання додаткової підтримки

Нормативно-правова база у галузі освіти дітей з особливими освітніми потребами.

Алгоритм роботи з дитиною з особливими освітніми потребами.

Прийоми роботи асистента учителя з дітьми з особливими освітніми потребами.

Індивідуальна програма розвитку – як письмовий документ, який є контрактом між педагогічним колективом та батьками чи опікунами дитини та закріплює вимоги до організації навчання дитини, зокрема визначає характер освітніх послуг та форм підтримки.

Функції індивідуальної програми розвитку – організації навчання, засобу комунікації, менеджменту, забезпечення підзвітності, моніторингу.

Складові індивідуальної програми розвитку: загальна інформація про дитину, наявний рівень знань і вмінь, спеціальні та додаткові послуги.

Орієнтовна пам'ятка створення індивідуальної програми розвитку.

9.3. Особливості роботи в умовах ЗЗСО з дітьми, які мають порушення психофізичного розвитку

Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи. Інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір в Україні.

Загальні принципи здійснення адаптацій та модифікацій навчально виховного процесу. Пристосування шкільних приміщень до потреб дітей з особливостями психофізичного розвитку. Психолого педагогічний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах інклюзивної школи.

Враховання відмінностей розвитку та навчальної діяльності дітей з особливостями психофізичного розвитку в процесі навчання. Формування позитивного ставлення до дітей з особливостями психофізичного розвитку. Застосування практики відстоювання інтересів дітей на інклюзивну освіту.

Сучасні психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові технології роботи з учнями з ООП.

Модуль Х. Конструктор навчальної програми

10.1. Державний стандарт початкової освіти як основа конструювання навчальної програми

Державний стандарт – документ, що визначає вимоги обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти, загальний обсяг навчального навантаження, форму державної атестації – основа конструювання освітньої програми.

Розробка власних освітніх програм закладами освіти, науковими установами та інші суб'єкти освітньої діяльності (Закон України «Про освіту»)

Порядок конструювання освітньої програми: Державний стандарт, типові освітні програми, освітня програма закладу освіти.

Порядок затвердження освітньої програми закладу освіти.

10.2. Конструктор навчальної програми

Генезис підходів до конструювання освітніх програм: вітчизняний та зарубіжний досвід.

Наукові засади розробки освітніх програм для початкової школи.

Особливості конструювання освітніх програм: обов'язкове врахування змісту предмета відповідно до очікуваних результатів, визначених стандартом, довільна, але логічна послідовність викладання навчального матеріалу, наявність додаткових компонентів змісту, розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання, враховуючи конкретні умови роботи.

Порівняльний аналіз освітніх програм (група Р. Шияна, група О. Савченко).

Вправлення в конструюванні фрагментів освітньої програми.

10.3. Календарне планування

Особливості календарного планування: поєднання тематичної інтеграції та реалізації змісту освіти.

Відповідність календарного планування освітнім програмам навчальних предметів, навчальному плану, відповідному періоду навчання. Здійснення розподілу тем між окремими й інтегрованими уроками (врахування дидактичної доцільності форм роботи і видів діяльності, якими вони будуть опрацьовуватись).

Алгоритм дій педагога щодо календарного планування.

Надання свободи вчителю щодо календарного та поурочного планування (формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарних планів та поурочних планів-конспектів).

Модуль XI. Діагностико-аналітичний

11.1. Наставне заняття

Привітання учасників. Реєстрація слухачів. Оформлення документації. Огляд освітньої програми. Представлення команди тренерів. Знайомство учасників. Вироблення правил. Очікування учасників. Вхідне оцінювання.

11.2. Підсумкова конференція. Рефлексія

Анкетування. Рефлексія: застосування прийомів інтерактивного навчання («Мікрофон», «Круглий стіл», «Незакінчене речення»).

Захист авторських розробок (проектів, технологічних портфоліо, навчально-методичних розробок та ін.).

Література

1. Амонашвили Ш.А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса / Ш.А. Амонашвили. – Минск: Изд-во БГУ, 1990. – 560 с.
2. Бесіди з батьками молодших школярів / автор-упоряд. О.Є. Гордійчук. – К.: Шкільний світ, 2010. – 112 с.
3. Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності: наук. видання / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2006. – 272 с.
4. Бейн К. Доброе утро! Мы рады, что Ты здесь! : Пособие для педагогов по проведению утреннего сбора с детьми дошкольного и школьного возраста. – Самара: ООО «Офорт», 2014. – 76 с.
5. Бібік Н. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти / Н. Бібік // Початкова школа. – 2010. – № 9. – С 1–4.
6. Большакова І. Квести в початковій школі / І. Большакова, М. Пристінська, В. Ареф'єва. – Київ: «Вид. дім «Перше вересня», 2016. – 136 с.
7. Большакова І. Критичне мислення. Початкова школа / Інна Большакова – Київ: «Вид. дім «Перше вересня», 2016. – 144 с.
8. Бородулина С. Ю. Коррекционная педагогика: педагогическая коррекция отклонений в развитии и поведении школьников / С.Ю. Бородулина. – Ростов-на-Дону «Феникс», 2004. – 352 с.
9. Вербови-Онух М. Школа без сліз. Навчання мови в початкових класах / Мірка Вербови-Онух. – Мюнхен-Львів-Торонто, 1994. – 218 с.
10. Возрастная и педагогическая психология: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов; под. ред. проф. А.В. Петровского. – М.: «Просвещение», 1973. – 288 с.
11. Водолазька Т.В. Моделювання шкільного освітнього середовища: навч.-метод. посіб./Т.В.Водолазька. – Полтава: АСМІ, 2013. – 213 с.
12. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посібн. 3-тє вид., стер. / Н. П. Волкова – К.: Академвидав, 2009. – 616 с.
13. Гін А. О. Прийоми педагогічної техніки: Свобода вибору. Діяльність. Зворотний зв'язок. Ідеальність: посібник для вчителя / А.О. Гін. – 13-є видання. – Х.: Вид. група «Основа», 2015. – 112 с.
14. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі: початкова ланка / [Л. Вавіна, В. Засенко, А. Колупаєва, Т. Сак, Н. Софій, О. Таранченко]. – 2014. – 152 с.
15. Дитиняк Г. Я досліджую, експериментую, спостерігаю / Г.Дитиняк,

- Л. Андрушко, Н. Древняк. – Львів: Літопис, 2003. – 140 с.
16. Елен Р. Даніелс. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів / Р.Д. Елен, С. Кей. – Львів: Т-во «Надія», 2000. – 256 с.
17. Єдігей В.Б. Читання без нудьги: посібник для вчителя та учня / В.Б. Єдігей. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2007. – 336 с.
18. Закон «Про освіту» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> .
19. Игра в тренинге. Возможности игрового взаимодействия / Под ред. Е.А. Леоновой – СПб.: Питер, 2016. – 208 с.
20. Інтегровані уроки в початковій школі / Упоряд. Н. С. Вегера – Тернопіль – Харків: Ранок, 2010. – 160 с.
21. Кірик М. Навчання грамоти першокласників психологічні та лінгвістичні основи / М. Кірик // Початкова школа. – 2012. – № 7. – С. 12–14.
22. Ключі до подолання педагогічних стереотипів: навч.-метод. посіб. / [М.М. Барна, Г.А. Бушак, О.В. Волощенко, Н.М. Калька]. – Т.: Астон, 2008. – 84 с.
23. Компетентнісний підхід у неперервній освіті : колективна монографія / за науковою редакцією І. Г. Єрмакова. – Донецьк: Каштан, 2012. – 260 с.
24. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. [Електронний ресурс] / Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів Виконавчої влади України. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>. – Назва з екрана.
25. Кравченко З. І. Сучасний урок як основна форма реалізації компетентнісного підходу до навчання: Збірник статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Підготовка керівних та педагогічних кадрів до реалізації Концепції Нової української школи» / З.І. Кравченко. – м. Харків, 6 квітня 2017 року. – С. 102–107.
26. Маковецька Н.В. Формування навичок письма в дітей дошкільного і молодшого шкільного віку / Н.В. Маковецька, О.В. Нікулочкіна. – Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС», 2005. – 200 с.
27. Матвиевская Е.Г. Культура оценочной деятельности педагога как

- соціально – педагогічний феномен / Е.Г. Матвієвська // Стандарти і моніторинг в освіті. – 2009. – № 2. – С. 38–42.
28. Мельник С. А., Гезей О. М., Ротфорт Д. В. Реалізація компетентнісного підходу в освітній практиці початкової школи (методичні рекомендації) / авт.-упор.: С. А. Мельник, О. М. Гезей, О.М. Ротфорт; за заг. ред. Л. Д. Покроєвої. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2018. – 204 с.
29. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>.
30. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 2016 с.
31. Онопрієнко О. Компетентнісно зорієнтовані задачі як засіб формування математичної компетентності учнів / О. Онопрієнко // Початкова школа. – 2013. – № 3. – С. 23–26.
32. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи Додаток до наказу МОН України від 19.08.2016 №1009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua> – Назва з екрану.
33. Пенковська Н. Роль самооцінки у формуванні особистості дитини / Н. Пенковська // Початкова школа. – 2013. – № 10. – С. 5–8.
34. Пищик О.В. Інформаційно-комунікаційні технології та сучасний урок / О.В. Пищик // Педагогічна майстерня. – №1 (1) лютий 2011. – С. 15–20; – №2 (2) лютий 2011. – С. 27–29.
35. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології: Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І.П. Підласий. – К.: Слово, 2004. – 616 с.
36. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. Пометун. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://nvk-licey.at.ua/ld/0/2/VTn.pdf/>.
37. Пономарьова К. І. Особливості розвитку мовлення учнів 1-4 класів: методичний посібник / К.І. Пономарьова. – К.: Генеза, 2013. – 48 с.
38. Пристінська М. Дозвілля школярів. Ігри кожного дня / М. Пристінська. – Київ: «Вид. дім «Перше вересня», 2016. – 112 с.
39. Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти. Наказ МОН України від

- 15.01.2018 № 36. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>. – Назва з екрану.
40. Про затвердження Орієнтовної навчальної програми підготовки тренерів для навчання педагогічних працівників, які навчатимуть учнів перших класів у 2018/2019 і 2019/2020 навчальних роках. Наказ МОН України від 05.02.2018 № 97. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>.
41. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи : методичний посібник для вчителів / автори укладачі: О.І. Пометун, І.М. Сущенко. – Київ, 2017. – 96 с.
42. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід як чинник модернізації початкової освіти / О.Я. Савченко // Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південного наукового центру НАПН України. Серія «Педагогіка», 2011. – № 4. – С. 18–22.
43. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підручн. / О.Я. Савченко. – К.: Грамота, 2012. – 504 с.
44. Савченко О.Я. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра: посібник / О. Я. Савченко. – К.: Педагогічна думка, 2014. – 2014. – 176 с.
45. Садкіна В. І. Маленькі секрети учительського успіху. Навчаємо з радістю / В. І. Садкіна. – Х.: Вид. група «Основа», 2016. – 144 с.
46. Сімя та школа у виховному просторі дитини : навчально-методичний посібник / І. Г. Сіваченко, Т. Б. Гніда. Д. В. Ротфорт / за заг. ред. Л.Д. Покроєвої. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2015. – 212 с.
47. Скворцова С. Урок математики у початковій школі: мета, завдання, структура / Світлана Скворцова, Оксана Онопрієнко // Початкова школа. – 2015. – №1. – С.4–7.
48. Смирнова М.Є. Компетентнісний підхід як інноваційний концепт розвитку української школи / М. Є. Смирнова // Інноваційна діяльність та дослідно-експериментальна робота в сучасній освіті: збірник матеріалів ІV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (27 жовтня 2016, Чернівці) / За заг. редакцією М.Ф. Бирки, І.Б. Черкез. – Чернівці: ІППОЧО, 2016. – 272 с.
49. Сосницька Н. П. Реалізація компетентнісного підходу у вивченні української мови в початкових класах / Н. П. Сосницька // Джерело педагогічної майстерності. Початкова освіта у векторі сучасних змін:

- Науково-методичний журнал. – Випуск № 4 (56). – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2012. – 196 с. – С. 54–59.
50. Співпраця батьків та вчителя початкової школи / Упорядник Козіцька М. П. – Х.: Вид. група «Основа», 2012. – 112 с.
51. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами: методичний посібник / Під заг. ред. Софій Н. З. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 66 с.
52. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / В. О. Сухомлинський – К.: Радянська школа. – 1978. – 263 с.
53. Сучасні підходи до проектування та проведення уроку в початкових класах: методичні рекомендації / [Укладачі С. А. Мельник, О. М. Гезей]; за заг. ред. Л. Д. Покроєвої. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2015. – 212 с.
54. Тагліна О.В. Предметні тижні з природознавства в початковій школі. Серія «Предметні тижні». – Харків, видавництво «Ранок», 2017. – 144 с.
55. Технології інтеграції змісту освіти: зб. наук. пр. [ред. кол., головн. ред. В. Р. Ільченко]. – Полтава: ПОІППО, 2014. – Вип. 6. – 326 с.
56. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в освітньому просторі: навчально-методичний посібник / [укладач – Скрипник Т.]. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 56 с.
57. Технології розвитку критичного мислення учнів / А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер; наук. ред. і передм. О. Пометун. – К.: Плеяди, 2006. – 220 с.
58. Цуркан Л. Форми роботи з батьками / Людвіга Цуркан // Директор школи. – 2010. – №5. – С.56 – 59
59. Шакотько В.В. Методика використання ІКТ у початковій школі: навч.-метод. посіб. / В.В. Шакотько. – К.: ТОВ Редакція «Комп'ютер», 2008. – 128 с.
60. Шейбе С. Медіаграмотність: Підручник для вчителів / Сінді Шейбе, Фейз Рогоу / перекл. з англ. С Дьома; за загал. Ред.. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. – К.: Центр Вільної Преси, Академія Української преси, 2017. – 319 с.
61. Школа та батьки. Навчаємо співпраці / упоряд. М. К. Голубенко. – К.: Шкільний світ, 2009. – 128 с.

62. Якісний урок у початковій школі: методичні рекомендації молодому вчителю / С.А. Мельник, О. М. Гезей; за заг. ред. Покроєвої Л. Д. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2016. – 80 с.

Інтернет-ресурси:

<https://mon.gov.ua>

<https://www.ed-era.com/>

<https://nus.org.ua>

<https://osvitoria.org>